

A Kolozsvári Állami Magyar Színház jelmezterveinek digitalizációja és felvitele az ITIdata adatbázisba

Digitisation of the costume designs of the Hungarian State Theatre of Cluj-Napoca and their introduction into the ITIdata database

Dobás Kata

Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Irodalomtudományi Intézet

dobas.kata@abtk.hu

ORCID: [0009-0009-7632-8276](https://orcid.org/0009-0009-7632-8276)

Sidó Zsuzsa

ELTE Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium

sido.zsuzsa@btk.elte.hu

ORCID: [0000-0002-3916-1675](https://orcid.org/0000-0002-3916-1675)

Szabó-Reznek Eszter^{1*}

Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Irodalomtudományi Intézet

szabo.eszter@abtk.hu

ORCID: [0000-0002-9030-3130](https://orcid.org/0000-0002-9030-3130)

Absztrakt

A Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium Danube-AI alprojektjének részeként 2022-ben került sor a Kolozsvári Állami Magyar Színház Dokumentációs Tárában őrzött jelmeztervek nyilvántartásba vételére, digitalizálására, adatbázisba rendezésére és közzétételére. A tanulmány erről a több partner együttműködésében megvalósult részprojektről és tanulságairól számol be. Az adatbázisba a Kolozsvári Állami Magyar Színház 1959–1980 közötti 94 bemutatójához kapcsolódó jelmezterveinek képeit, metaadatait, illetve az egyes előadásokhoz tartozó alapinformációkat (például a szereposztást) vittük fel. Az adatok nemcsak a színpadi vizualitás kulisszái mögé engednek betekintést, hanem jelentős jelmeztervezői életművekbe is. Az ITIdata elsősorban irodalomtudományos kutatásoknak ad helyet, éppen ezért egy színháztörténeti projekt befogadása számos kérdés és kihívás elé állította a kutatókat. A specifikáció során olyan szempontokat is figyelembe kellett vennünk, amelyekkel eddig nem találkoztunk. A fő kérdésünk az volt, hogy milyen módon illeszthetnénk be a jelmeztervek rekordjait az eddigi struktúrákba, illetve milyen új tulajdonságok és entitások szükségesek az optimális megvalósuláshoz. A félautomatikus adatfelvitel mellett döntöttünk (QuickStatements), ehhez azonban számos előkészítő munkálatot kellett megvalósítani. A tanulmány a teljes munkafolyamatról, illetve annak tanulságairól is szól.

Abstract

As part of the Danube-AI program of the National Laboratory for Digital Heritage, in 2022 the costume designs of the Hungarian State Theatre of Cluj-Napoca were inventoried,

1 A szerző a tanulmány megírása idején az MTA BTK Lendület Magyar Irodalom Politikai Gazdaságtana Kutatócsoport (34080 LP 2019-10/2019) támogatásában részesült.

digitised, organised in a database and published. The paper reports about this project, which was carried out in cooperation with several partners. The database includes images and metadata of the costume designs of 94 performances of the Hungarian State Theatre of Cluj-Napoca between 1959 and 1980, as well as basic information (e.g. casting) related to each performance. The data provide insight not only behind the scenes of stage visuality, but also into the life's work of significant costume designers. ITdata is primarily a semantic database designed for literary studies, which is why hosting a theatre history project presented a number of questions and challenges. The data specification also had to take into account aspects that had not been encountered before. Our main question was how to integrate the costume design records into the existing structures, and what new features and entities were needed for optimal realisation. We opted for semi-automatic data entry (QuickStatements), but this required a number of preparatory steps. The paper also describes the overall workflow and the lessons learned.

Kulcsszavak: kulturális örökség, színháztörténet, digitalizálás, jelmezterv

Keywords: cultural heritage, theater history, digitization, costume design

A tanulmány egy, a Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium (DH-LAB) keretein belül zajló projekt első szakaszának bemutatásáról szól, nevezetesen a Kolozsvári Állami Magyar Színház Dokumentációs Tárában őrzött jelmeztervek digitalizálásáról, az adatfeldolgozásról és közzétételéről.

Az idei és egy korábbi Networkshopon is elhangzott az együttműködés fontossága a kulturális örökség feldolgozása és közzététele, a mesterségesintelligencia-alapú eszközök hasznosításának vonatkozásában. Az elmúlt időszakban az intézményi együttműködés témája több kerekasztal-beszélgetésen, konferencián is hangsúlyosan megjelent a közgyűteményi digitalizáció, a metaadatok megosztása, általában a mesterséges intelligencia kulturális örökségi használata szempontjából. A most bemutatásra kerülő projektet ebből a szempontból egy mintaprojektnek tekintjük, hiszen több intézmény összefogásával valósult meg (benne határon túli gyűjteménnyel), az eredményei szabadon elérhetőek, az adatok pedig egy szemantikus adatbázisba kerülnek integrálásra.

A tanulmányban a projekt infrastrukturális, stratégiai ismertetése után a gyűjteményi állomány színháztörténeti relevanciájáról, majd az adatstruktúra kialakításáról és a rekordoknak az ITdata adatbázisba való beviteléről lesz szó.

1. A Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium Danube-AI programja

A Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium (DH-LAB) Danube-AI² programjának célkitűzése, hogy mesterségesintelligencia-alapú jó gyakorlatok kialakításával feldolgozza a veszélyeztetett, vagy korlátozottan hozzáférhető (akár határon túli) gyűjteményeket, digitális és történelmi forrásokat. A DH-LAB az elmúlt évben több együttműködési megállapodást kötött különböző köz- és magángyűjteményekkel, amelyek keretén belül több pilot projekt zajlik. A born digital örökséghez kapcsolódóan a konferencián már hallhattak egy másik folyamatban levő munkáról: Kántor Lajos irodalomtörténész e-mail hagyatékának feldolgozásáról³, és reményeink szerint hamarosan beszámolhatunk a Móra Ferenc Múzeumban őrzött Móra

2 <https://dh-lab.hu/danube-ai/>

3 Lásd jelen kötetben: Alföldi István – Szemigán Dorottya Henrietta – Palkó Gábor – Fellegi Zsófia: Kutatói e-mail hagyaték archiválása és feldolgozása c. tanulmányt

levelek kézírás-felismertetéséről a DH-LAB HTR eszközével. Az együttműködések sorában van a Kolozsvári Állami Magyar Színház is. Ezekkel a jól körülhatárolható, viszonylag kevés erőforrást igénylő esettanulmányokkal a Danube-AI alprojekt mellett, hogy bővíti a magyar kulturális örökség digitálisan elérhető állományát, hozzájárul a DH-LAB MI alapú eszközeinek teszteléséhez, magyar nyelvű szövegtörzseinek bővítéséhez és nem mellékesen egyfajta missziós tevékenységet is végez. A többnyire alulfinanszírozott és humánerőforrással küszködő kisebb közgyűjteményekben kevés lehetőség van a szakmai továbbképzésekre; ezekben a pilot projektekben a gyűjteményekkel együttműködve tudunk dolgozni, őket mentorálni, az eszközöket testreszabni, a munkafolyamatokat az egyéni igények szerint rugalmasan összeállítani. A folyamat során tulajdonképpen folyamatos visszajelzéseket kapunk, amelyekkel finomhangolhatók az eszközök. Nem titkolt szándék, hogy ezeken a projekteken keresztül terjeszteni kívánjuk a digitális bölcsészet eszköztárát és a nyílt tudományosság szemléletét.

2. A munkafolyamat

A DH-LAB Danube-AI alprojektjének részeként 2022-ben került sor a Kolozsvári Állami Magyar Színház Dokumentációs Tárában⁴ őrzött jelmeztervek nyilvántartásba vételére, leírására, digitalizálására, adatbázisba rendezésére és közzétételére. A megvalósításban kulcsszerepe volt a DH-LAB konzorcium partnerének, a Magyar Nemzeti Levéltárnak, valamint közreműködött a Forum Hungaricum Nonprofit Kft. is.

A most bemutatásra kerülő jelmeztervek tehát egy kis szeletét képezik a gyűjteménynek és az elkövetkező időszakban folytatjuk a munkát a fotógyűjteménnyel, a színműdossziékkal és a kéziratgyűjteménnyel.

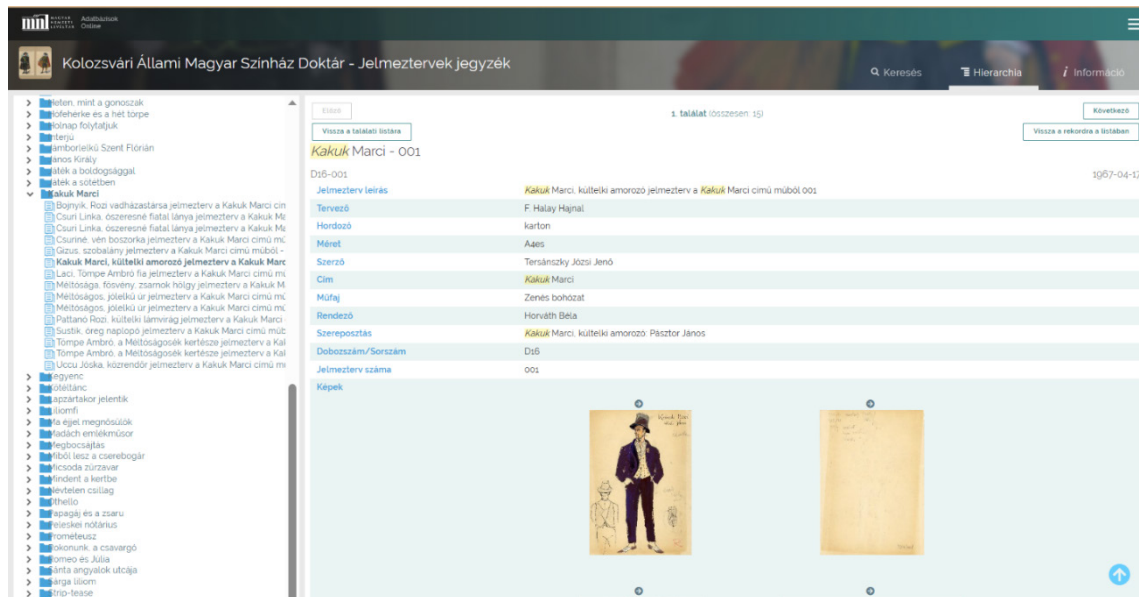
A papíron, kartonon levő jelmeztervek leltározása, számozása (1725 db), darabszintű jegyzékbe vétele és alapadatainak strukturált leírása volt az első lépés. A Forum Hungaricum közreműködésével ezeket, illetve két kötetet (az 1906–1928 között lejátszott darabok helyszínkóddal ellátott jegyzékét és a Színművek leltárkönyvét) Budapestre szállítottunk a Magyar Nemzeti Levéltárhoz. Az MNL műhelyében Hegedűs István irányításával Tauber Diana digitalizálta a jelmezterveket a kötetekkel együtt. Ezzel egyidőben az MNL restaurálta a rossz állapotban levő egyik kötetet és a jelmeztervek tárolására új savmentes tárolódobozokat készített. A digitalizálás mellett ezáltal egy fontos állományvédelmi beavatkozás is történt. A digitalizálás után elkezdődött az adatok ellenőrzése, esetenkénti bővítése, a jegyzék egységesítése, korrigálása.

Következő lépés a közzététel volt. Ezt 2022. december 8-án, Janovics Jenő kolozsvári színész, rendező, színházigazgató és a magyar filmgyártás úttörő alakja születésének 150. évfordulójának alkalmára időzítettük. A jelmeztervek a Magyar Nemzeti Levéltár adatbázisokonline.hu felületén⁵ érhetők el nagy felbontásban. Ugyanakkor folyamatban

4 A Kolozsvári Állami Magyar Színház Dokumentációs Tárának létrehozója Dr. Salat-Zakariás Erzsébet. Tulajdonképpen neki köszönhető, hogy létezik, megőrződött ez a dokumentum és tárgyegyüttes és, hogy mindezt gyűjteménynek lehet nevezni. A Dokumentációs Tár a színház művészeti archívuma, a színház életére vonatkozó különféle dokumentumokat, fényképeket és emléktárgyakat, valamint a színházi élethez kapcsolódó szakkönyveket, folyóiratokat tartalmazza. Kiemelnénk Kocsis Tünde jelenlegi gyűjteménykezelő szerepét a projektben, aki rész munkaidőben, nagyon sok lelkesedéssel és lelkiismeretesen gondozza a gyűjteményt.

5 <https://dh-lab.hu/a-kolozsvari-allami-magyar-szinhaz-jelmezterveinek-digitalizalasa/> ; <https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/adatbazis/kolozsvari-allami-magyar-szinhaz-doktar-jelmeztervek-jegyzek/informacio>

van a digitális állomány feltöltése a Magyar Nemzeti Digitális Archívumba, a MaNDA DB-be is, ahonnan szintén szabadon felhasználhatók.⁶ Végül pedig, amiről a tanulmány második felében számolunk be: integráltuk a jelmeztervek metaadatait a Bölcsészettudományi Kutatóközpont Irodalomtudományi Intézetének szemantikus adatbázisába (itidata.abtk.hu) és folyamatban van az adatok Europeanába való aggregálása is. Az elsőre redundánsnak tűnő többszörös közzététel azért is indokolt, mert különbözőképpen kapcsolódik ez az algyűjtemény az MNL-hez a Hungarika állománya kapcsán és a MaNDA DB-hez, az ott meglévő egyéb színháztörténeti állományhoz. Emellett más-más felhasználói kör látogatja a portálokat, így több csatornán, szélesebb körben hozzáférhető az eddig ismeretlen gyűjtemény.

1. ábra: Képernyőkép a Kakuk Marci c. előadás egy jelmezéről az adatbázisonline.hu-n. 2023.07.27.

Forrás: <https://adatbazisonline.mnl.gov.hu/adatbazis/kolozsvari-allami-magyar-szinhaz-doktar-jelmeztervek-jegyzek/informacio>

A mesterséges intelligencia az utóbbi években történő hatalmas térhódítása és hasznossága mellett meg kell emlékeznünk a gyűjteményfeldolgozási munka egy másik oldaláról is. Ezzel a projektismertetővel szeretnénk rávilágítani a láthatatlan munkára: a manuális előkészítésre, feldolgozásra, az adatstruktúra kidolgozására (amelynek csak a végső eredménye látható, a számtalan próbálkozás, tesztelés általában kevésbé látszik). Habár apad a feldolgozatlan gyűjtemények száma, még mindig sok, a kulturális örökség témakörébe tartozó forrás nem érhető el digitálisan, sőt nincs leltárba véve; sokan ismerjük a raktárak mélyéről előbukkanó műtárgyak, dokumentumok történetét.

3. Színháztörténeti kontextusok

A láthatóság/láthatatlanság kérdése színháztörténeti szempontból is releváns probléma, ez implikálja a kulturális centrum és kulturális periféria/félperiféria kérdését is, azaz a nem fővárosi, budapesti – illetve, ha a 20. században vizsgálódunk, a nem a mai Magyarország területén lévő – magyar színházak helyét a magyar színháztörténetben. A magyar színháztörténetírás nagyelbeszéléseiben ezek a színházak, így a kolozsvári is, sokáig periférikus helyet foglaltak el, a klasszikus színháztörténeti monográfiák, kézikönyvek csak röviden

⁶ https://mandadb.hu/tart/kereses?HNDDTYPE=SEARCH&name=doc&page=1&_clearfacets=true&clearfilters=true&fld_compound=&fac_organization=217

foglalkoztak velük,^{7*} jelentőségük alárendelődött a fővárosi intézményeknek, a centrum felől nézve láthatatlanok maradtak, vagy alig és csak torzítva váltak láthatóvá. Szükség volt egy lépték- és paradigmaváltásra, a posztmodern történelemszemlélet fordulataira ahhoz, hogy az elbeszélések pluralitása, valamint a regionális és a lokális nézőpont emancipálódjon, ezáltal a korábbi perifériák láthatóvá váljanak.

Míg a kolozsvári színház kéziratos és nyomtatott forrásokban gazdag 19. századi története inkább a kutatók fókuszába került,^{8*} az első világháború utáni időszak már jóval kevésbé feltérképezett. Jelen kutatásunk az intézmény 20. századi történetének értelmezéséhez kíván hozzájárulni, szorosabban az 1959–1980 közötti időszakot, illetve az ebben az időszakban bemutatott előadásokhoz készült jelmezterveket helyezve középpontjába. A Kolozsvári Állami Magyar Színház Dokumentációs Tárában őrzött korpuszból eddig 116 előadás jelmeztervének (ami több mint 1720 rajzot, illusztrációt jelent) feldolgozása kezdődött el (időközben még előkerült néhány, további előadásokhoz készült terv). A színháztörténetírás gyakran választ repertoárelemzést, vagy egy-egy kiemelt rendezői korszaknak, egy-egy híres színészi életpályának a feltárását. Mindezek számunka is fontosak: a kutatás jól körülhatárolható korpuszába, a jelmeztervekben a repertoár is kódolva van, általa pedig a rendezőkről és a színészekről is fontos adatok kerülnek felszínre. Ezen túlmutatva pedig a színház olyan, többnyire láthatatlan szereplőit is meg tudjuk mutatni, mint a jelmeztervezőt, akinek a munkája, kissé ironikus módon, a színházi világ nagyon is látható részéhez tartozik. F. Halay Hajnal, Schranz Kunovics Edit, Bârsan Éva, Sütő Éva, Mihai Nemeş, Cs. Erdős Tibor, Kozma Elza, Jules Perahim, Mircea Marosin, Carmencita Brojboiu, Bodor Mária, Constantin Russu, Tóth Szűcs Ilona, Paul Bortnovszkij – ilyen nevekkal találkozunk a tervek alkotói között. A vizuális anyaghoz rengetek egyéb adat tartozik, itt nemcsak arra gondolunk, hogy milyen hordozóra és milyen technikával készültek – ezeket is rögzítettük –, hanem arra is, amit az implikál, hogy ezek a tervek előadásokhoz készültek, s egy előadás egy mű színpadi változata, így az értelmezés, ahogy az ágrajz is, kinyílik a szövegekönv, szereposztás, rendező, bemutató időpontja felé is.

A tanulmányban egy példán, Tersánszky Józsi Jenő *Kakuk Marcijának* Örkény István által készített adaptációján fogjuk megmutatni azt, ahogy az ITIdatában dolgozzuk fel a jelmezterveket.

7 Ennek alapművei: Kerényi Ferenc, szerk., Magyar színháztörténet 1790–1873. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990; Gajdó Tamás, szerk., Magyar színháztörténet 1873–1890. Budapest, Magyar Könyvklub – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, 2011.

8 Itt most csupán néhány példát emelünk ki a színház 19. századi történetével foglalkozó tanulmányok közül. Bartha Katalin Ágnes, Shakespeare Erdélyben. XIX. századi magyar nyelvű recepció. Budapest, Argumentum, 2010; Bartha Katalin Ágnes: Színházi professzió és presztízs Kolozsváron a 19. század utolsó harmadában. Erdélyi Múzeum, LXXVII. 2015. 3. 46-78.; Egyed Emese (szerk.) Theátrumi könyvecske. Színházi zsebkönyvek és szerepük a régió színházi kultúrájában. Kolozsvár, Scientia, 2002; Szabó-Reznek Eszter, Száz év előtt – száz év után. Az erdélyi hivatásos színjátszás 1892-es centenáriuma. Doktori disszertáció, kézirat, Szegedi Tudományegyetem, 2020.

INTÉZMÉNY

Danube-AI

LINK

<https://iddata.abtk.hu/wiki/item:Q306279>

Kakuk Marci, a kültelki amorozó

A Kakuk Marci című darabhoz készült jelmezterv

F. Halay Hajnal jelmezterve azon terveggyűjtemény egy darabja, amelyet a Kolozsvári Állami Magyar Színház őrzött meg az utókor számára. A terv minden bizonnyal Tersánszky Jösi Jenő: Kakuk Marci című bohózatának színelőadásához készült, ami a Kolozsvári Állami Magyar Színházban került bemutatásra, Horváth Béla rendezésében 1967. április 17-én.

Kakuk Marci szerepét Pásztor János alakította.

A Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium Danube-AI programjának keretében a Magyar Nemzeti Levéltár műhelyében digitalizált anyag.

Costume design by F. Hajnal Halay.

The costume design collection of the Hungarian Theater of Cluj was digitized within the Danube-AI program of the Digital Heritage National Laboratory by the consortium partner Hungarian National Archives.

CÍM(EK), NYELV

rész	F. Halay Hajnal jelmezterveinek gyűjteménye
kapcsolat	Horváth Béla (rendező). (1967. április 17.) Tersánszky Jösi Jenő: Kakuk Marci. [színelőadás] Kolozsvári Állami Magyar Színház
kapcsolat	Tersánszky J. Jenő: Kakuk Marci: regény. [könyv] Budapest, 1942.
nyelv	magyar
nyelv	angol

TÁRGY, TARTALOM, CÉLKÖZÖNSÉG

tárgy	jelmezterv
tárgy	színházművészet
tárgy	vegyes technika

2. ábra: Képernyőkép a Kakuk Marci c. előadás egy jelmezéről a mandadb.hu-n. 2023.07.27.

Forrás: https://mandadb.hu/tetel/855629/Kakuk_Marci_a_kultelki_amorozo

Az 1967. április 17-én bemutatott előadáshoz F. Halay Hajnal tervezett jelmezeket, aki, miután 1955-ben diplomát szerzett a kolozsvári képzőművészeti akadémián, a színházban kezdett el dolgozni 1970-ig, amely idő alatt több mint 70 előadás jelmeztervezője volt. A jelenleg digitalizált korpuszban 30 előadáshoz készített jelmeztervét találjuk az 1958 és 1970 közötti időszakból, valamint egy 1959-es Szophoklész-előadásnak a segédruhatervezője Cs. Erdős Tibor alatt – és ezzel a számmal ő vezeti a legtöbb előadáshoz tervezett jelmez listáját a mostani állás szerint. Egy színháztörténész számára érdekesek lehetnek a jelmeztervek széljegyzetei vagy a verzóra írt feljegyzések. Ezek sokszor a textilek mennyiségére és árára vonatkoznak (sőt, időnként textilmintákat is ragasztottak a tervekre), máskor arról kapunk (akár gazdaság- és intézménytörténeti szempontból is értelmezhető) adatokat, hogy egy-egy előadáshoz mennyi új ruhára volt szükség és mennyit tudtak a raktárból, a már meglévő ruhákkal megoldani. Arra is találunk példát, hogy egy-egy színész saját, civil ruhatárából hoz egy-egy darabot az előadásba (sajátos párhuzama ez a 19. századi színjátszás működésével, ahol a színészek maguk voltak felelősek a jelmezeikért).

Ez a megközelítés tehát túlmutat a szokványos repertoárelemzéseken, a műsorrendet a jelmeztervek szűrőjén át vizsgálja. Később az adatstruktúra bővíthető lesz további vizuális (színpadtervek, előadásképek) és írott források adataival, mint például előadáskritikák (azaz a recepciótörténet), interjúk vagy a szövegekönyvek – amiből sokszor van rendező-, ügyelő-, sűgő- és színészpéldány is, a *Kakuk Marci* esetében például a Pattanó Rozit játszó Bereczky Júlia példányát őrzi a Dokumentációs Tár, ezekből az alapmű és annak színpadi változata közötti viszony is kirajzolódhat. Az adatbázis segítségével és a források felfejtésével, elemzésével eddig példa nélküli komplex képet kaphatunk az 1960–70-es évek kolozsvári színházának egyes előadásairól, vizuális kultúrájáról, a színészi foglalkoztatottság gyakoriságáról, műfaji mutatókról, előadások sikerességéről, népszerűségéről.

4. A jelmeztervek rekordjainak specifikációja és feltöltése az ITIdata adatbázisba

4.1. A jelmeztervek specifikációja

A projekt végső fázisában az volt a célunk, hogy a Kolozsvári Állami Magyar Színház jelmeztervei felkerüljenek az ITIdata wikibase alapú szemantikus adatbázisba.^{9*} Ehhez első lépésben a jelmeztervek metaadatait kellett összesítenünk Excel táblázatokban. Ezt követően a metaadatok összehangolását végeztük el: ezek egy részéhez már meglévő tulajdonságokat (properties) tudtunk rendelni (gyűjtemény, szerző entitás, műfaj, hordozó stb.), másik részéhez pedig létre kellett hoznunk új tulajdonságokat (Kolozsvári Állami Magyar Színház jelmezterveinek egyedi azonosítója, jelmeztervező entitás, rendező entitás, szereposztás stb.). A tulajdonságokat minden esetben kétféle szempontrendszer érvényesítésével hoztuk létre: 1. megfeleljen az adott projekt metaadat-specifikációjának; 2. más ITIdatában dolgozó projektek is hasznosítani tudják.

4.2. A feltöltés menete

A specifikációt követően az adatok feltöltését végeztük el. A félautomatikus adatfelvitel mellett döntöttünk (QuickStatements), ezért az Excel táblázatban szereplő metaadatokat a megfelelő módon előkészítettük, formáztuk, hogy az adatfelvitel problémamentes legyen. A munka több napon keresztül tartott, végül 1722 rekord került fel az ITIdata adatbázisba. A projekt rövid leírást tartalmazó oldala, valamint az összes rekord listája elérhető az ITIdata nyitóoldalán keresztül.^{10*}

4.3. Utólagos adatgazdagítás

A jelmeztervek rekordjainak metaadatai az első feltöltési fázisban hibridnek voltak tekinthetők. A jelmezterveket leíró tulajdonságok (hordozó, méret, jelmeztervező entitás) keveredtek a színházi előadás (rendező entitás, bemutató dátuma), valamint a szöveggönyv (szerző entitás) adataival. Ezért úgy döntöttünk, hogy létrehozunk egy szemantikus hálózatot, és a már meglévő rekordokat további rekordokra bontjuk, és ezek között kapcsolatokat hozunk létre. A színháztörténeti adatok, valamint az ITIdata irodalmi művekre vonatkozó struktúrájának fényében a következő rekordtípusokat hoztuk létre: 1. mű típusú, 2. szöveggönyv, 3. színházi előadás, 4. nyomtatásban megjelenő színdarab, 5. további specifikus rekordok (film). Első próbarekordjaink a *Kakuk Marci* című színházi előadáshoz tartozó jelmeztervekhez kapcsolódott. A színházi előadás Tersánszky Józsi Jenő négy regényének cselekményét használta fel, ezért a mű típusú tételünk, amely alapesetben egy rekord lenne, és a mű összes periodikában, kötetben megjelenését, valamint a kéziratos anyagot és digitális kiadást is tartalmazza, ez esetben négy különböző rekord lett. Létrehoztuk tehát az alábbi mű típusú rekordokat: *Kakuk Marci ifúsága*,^{11*} *Kakuk Marci a zendülők között*,^{12*} *Kakuk Marci kortesúton*^{13*} és *Kakuk Marci vadászkalandjai*.^{14*} A regényekből készített Örkény István szöveggönyvet,^{15*} a szöveggönyvből pedig létrejött a színházi előadás,

9 https://itidata.abtk.hu/wiki/Main_Page

10 https://itidata.abtk.hu/wiki/A_Kolozsv%C3%A1ri_%C3%81llami_Magyar_Sz%C3%ADnh%C3%A1z_jelmeztervei

11 <https://itidata.abtk.hu/wiki/Item:Q329103>

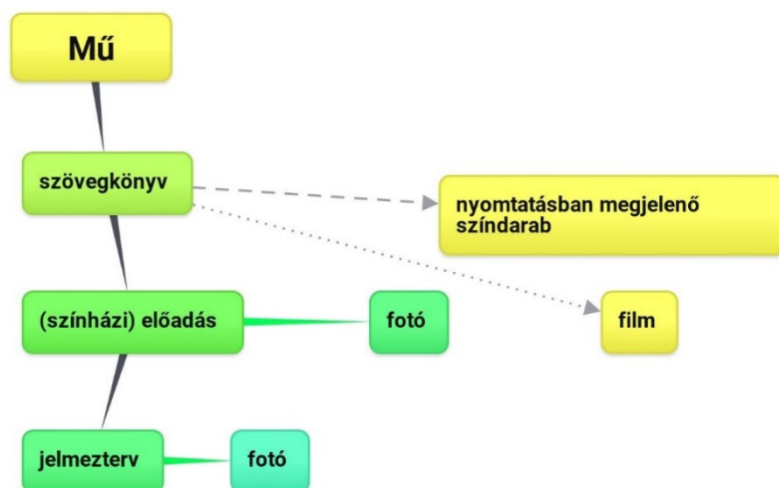
12 <https://itidata.abtk.hu/wiki/Item:Q329535>

13 <https://itidata.abtk.hu/wiki/Item:Q308143>

14 <https://itidata.abtk.hu/wiki/Item:Q508>

15 <https://itidata.abtk.hu/wiki/Item:Q328182>

amelynek szintén önálló rekordja lett az adatbázisban a hozzá tartozó tulajdonságokkal együtt (szereposztás, bemutató dátuma, rendező entitás).^{16*} Az előadáshoz rendeltük hozzá kapcsolódó rekordokként a jelmezterveket. A vizsgált esetünk külön érdekessége, hogy a színdarab jóval később, 2016-ban megjelent nyomtatott formában is,^{17*} illetve a művekből készült egy magyarjátékfilm is 1973-ban.^{18*} Az összes rekord között létrehoztuk a szemantikus kapcsolatokat, amelyeket az alábbi ábra szemléltet:

3. ábra: A jelmeztervekhez kapcsolódó szemantikus adatstruktúra az ITdata-ban.

Forrás: saját szerkesztés

4.4. Véglegesítés és további tervek

A rekordok közötti szemantikus kapcsolatok létrehozásához irodalomtörténeti és színháztörténeti kutatás is szükséges. Ez a későbbiekben is szükséges lesz, a szemantikus hálózat létrehozása tehát nem lesz automatikus, hiszen a rekordok közötti összefüggések minden esetben egyediek. A létrejövő rekordokat természetesen más ITdatát használó projektek is tudják hasznosítani és kiegészíteni. Hosszú távú célunk, hogy az összes jelmeztervet elhelyezzük a fent vázolt szemantikus hálózatban.

Felhasznált irodalom

- Bartha Katalin Ágnes. *Shakespeare Erdélyben. XIX. századi magyar nyelvű recepció*. Budapest, Argumentum, 2010.
- Bartha Katalin Ágnes. Színházi professzió és presztízs Kolozsváron a 19. század utolsó harmadában = *Erdélyi Múzeum*, LXXVII. 2015. 3. 46-78.
- Egyed Emese (szerk.) *Theátrumi könyvecske. Színházi zsebkönyvek és szerepük a régió színházi kultúrájában*. Kolozsvár, Scientia, 2002.
- Gajdó Tamás (szerk.) *Magyar színháztörténet 1873–1890*. Budapest, Magyar Könyvklub – Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet, 2011.
- Kerényi Ferenc (szerk.) *Magyar színháztörténet 1790–1873*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990.
- Szabó-Reznek Eszter. *Száz év előtt – száz év után. Az erdélyi hivatásos színjátszás 1892-es centenáriuma*. Doktori disszertáció, kézirat, Szegedi Tudományegyetem, 2020.

16 <https://itidata.abtk.hu/wiki/Item:Q327322>

17 <https://itidata.abtk.hu/wiki/Item:Q308144>

18 <https://itidata.abtk.hu/wiki/Item:Q336193>

The background is a complex digital artwork. It features a grid of squares, each containing a different texture or color, ranging from warm oranges and yellows on the left to cool blues and teals on the right. A bright, glowing light source is positioned in the center, creating a lens flare effect that radiates across the grid. The overall composition is symmetrical and has a high-tech, futuristic feel.

ÚJ TECHNOLÓGIÁKKAL,
ÚJ TARTALMAKKAL A JÖVŐ DIGITÁLIS
TRANSZFORMÁCIÓJA FELÉ

32. Networkshop: országos konferencia

2023. április 12–14.

Pannon Egyetem, Veszprém

ÚJ TECHNOLÓGIÁKKAL, ÚJ TARTALMAKKAL A JÖVŐ DIGITÁLIS TRANSZFORMÁCIÓJA FELÉ

32. Networkshop: országos konferencia

2023. április 12–14.
Pannon Egyetem, Veszprém

Szerkesztette: Tick József, Kokas Károly, Holl András

HUNGARNET Egyesület
Budapest, 2023

Szerkesztette: Tick József, Kokas Károly, Holl András

Tipográfia és tördelés: Vas Viktória

Workshop

2023. április 12–14. Pannon Egyetem, Veszprém konferencia előadásainak közleményei

ISBN 978-615-82243-1-4

DOI: [10.31915/NWS.2023](https://doi.org/10.31915/NWS.2023)

Kiadja a HUNGARNET Egyesület
az MTA Könyvtár és Információs Központ közreműködésével

Budapest

2023

Borítókép: [freepik.com](https://www.freepik.com)

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó.....	5
Király Sándor, Balla Tamás: Flipped classroom az sqlsuli.hu-ban.....	7
Wirágh András: Abaújszántótól Zombolyáig. Megjegyzések egy új sajtóadatbázishoz	14
Albert Ágota Katalin: Az EGT-tagállamok adatvédelmi felügyeleti hatóságainak szankcionálási gyakorlata az oktatási szektorban a GDPR alkalmazása óta	19
Simon András: Digitális dokumentumok gyűjteménykezelési gyakorlatának támogatása a digitális tartalmak számossága, mérete és féleségeik vizsgálatával	24
Bódog András: Az Annif gépi tárgyszavazó rendszer magyarországi adaptációjának feltételei és lehetőségei	31
Dezső Krisztina: A Pécsi Egyetemtörténeti Gyűjtemény online adatbázisai és digitális gyűjteményei	36
Ungváry Rudolf, Király Péter: Nemzeti könyvtárak és az OSZK MARC21 állományainak összehasonlító elemzése néhány adatmező alapján	42
Szemes-Révész Enikő Evelin: Kapocs a tudáshoz – A könyvtár szerepe a civilek és a tudomány kapcsolatában	50
Tóth Zoltán: Az RO-Crate alapú kutatási objektum csomagolás keretrendszere az ELKH ARP platformban	54
Király Roland, Király Sándor, Palotai Martin Marcell: Neurális hálózatok oktatási alkalmazását támogató keretrendszer Virtual (VR) és Augmented Reality (AR) eszközökkel	60
T. Nagy László: Mesterséges intelligencia, multimédia, tanulástámogatás	69
Horváth Péter: Egy automatikusan generált rímshótár fejlesztése és a magyar kanonikus költészet rímshavainak néhány jellemzője	77
Héjja Balázs, Tóth-Jávorka Brigitta, Tóth Máté: Digitális tartalomfejlesztés közkönyvtári környezetben	85
Koczka Ferenc: Szemelvények egy felsőoktatási rendszer informatikai védelmének tapasztalataiból	91
Bolya Mátyás: A digitális gyűjtésrekonstrukció lehetőségei: az Ethiofolk projekt	99
Dobás Kata, Sidó Zsuzsa, Szabó-Reznek Eszter: A Kolozsvári Állami Magyar Színház jelmezterveinek digitalizációja és felvitele az ITIdata adatbázisba	108
Köpösdí Zsuzsa: H5P-ben létrehozható interaktív és adaptív tananyagok	116
Fülöp Tiffany, Molnár Tamás, Hoczopán Szabolcs: Komplex kutatástámogató szolgáltatási portfólió az SZTE Klebelsberg Könyvtárban	122
Vass Johanna: Az Open Science könyvtári vonatkozásai	129
Antal Péter, Czeglédi László: A digitális oktatás módszertana a gyakorlatban	135
Máray Tamás: A szuperszámítástechnika mint európai stratégiai ágazat	143
Frankó Máté, Zeller Rozália: Szoftveres Cutter-keresés az SZTE Klebelsberg Könyvtárban	151
Zsiborács Judit, Dési Ádám Dániel, Nagy Attila Árpád, Urbán Katalin: Tudományometriai műhely könyvtári környezetben	157

Palkó Gábor, Szekrényes István, Bobák Barbara: A Digitális Örökség Nemzeti Laboratórium webszolgáltatásai automatikus kézírás-felismertetéshez	164
Szűcs Kata Ágnes: Adatvizualizációs lehetőségek a bölcsészettudományban	170
Leitgéb Mária: A BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszék repozitóriuma	178
Mihály Eszter, Micsik András: Szerkesztői környezet TEI-alapú szövegkiadásokhoz	186
Dobás Kata, Fellegi Zsófia, Palkó Gábor: A kis gömböc meséje - az ITIdata irodalomtudományos adatbázis fejlesztése 2022–2023-ban	192
Alföldi István, Szemigán Dorottya Henrietta, Palkó Gábor, Fellegi Zsófia: Kutatói e-mail hagyaték archiválása és feldolgozása	199